

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi pol. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1877.

Tečaj XVII.

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

12.

Ali prepričanje? Kako lahko to omahne. Pridejo leta, pride čas, ko vidijo ti ljudje, da z ljubeznijo do domovine ne pridejo nikamor. Skerb za vsakdanji kruh je od dne do dne večja, in potem „lahko noč“ prepričanje, „lahko noč“ domovina. Sramotno je pač za človeštvo, da se dá tako lahko odverniti od prepričanja, kterege se je navzelo z materinim mlekom. Menim, da ne bo nihče tako prederzen, da bi rekel, da ljubezen do domovine ni čisto naravni čut. Ako pa ljubimo koga, nam so dragi pa tudi oni kraji, v katerih smo bivali kedaj ž njim. Zakaj se pesniki, ki ljubijo, tako radi spominjajo v pesnih bistrih potočkov, ob katerih so se sprehajali s svojimi ljubici; zakaj jim je ljuba hiša, v kateri stanuje kraljica njihovega serca? — Odgovorite na to kozmopolitje in nevtralni ljudje. Ako se vam zdi, da je to čisto naravno, zakaj ni tudi ljubezen do domovine naravna?

Človek se tako rad nagiba k slabemu. Mora se mu tedaj kazati v besedi in dejanji to, kar je pravo. Potrebno je tedaj tudi, da se uči ljubiti domovino. Ako se pridiguje po cerkvah ljubezen do starišev, se mora zvunaj ravno tako učiti ljubezen do domovine.

Nespametna je tudi misel, da se mora narod, ki še ni veliko napredoval, kar tako nagniti ali podvreči više omikanemu, celo v njega se stopiti. Zakaj se pa niso stari Rimljani pogerčili, ker je bil gerški narod više izobražen? Prav je, ako se uči kaj narod od drugega, ali zato se mu ni treba potujčiti. Ali se niso učili Nemci tudi marsikaj od Fran-

cozov: a postali vendar niso Francozi. Ali lepo ni, da se zdaj norčujejo iz njih; hvaležnost ostane vendar le lepa čednost.

Najvišjo stopinjo pa doseže ljubezen do domovine, ako nima človek ničesa upati od nje, ako ima prestati zaradi nje bridkosti in zaničevanja, in ako ga ne odvernejo od nje vsa plačila in častne obljube. Jaz sem že rekel, da mora vsakdo ljubiti mater, ako je tudi beračica, isto terdim tudi o domovini.

Kdor pa ljubi domovino, ji je pripravljen darovati svoje blago in premoženje, celo samega sebe, ako je treba. Da pa kdo to prostovoljno stori, jo mora ljubiti iz prepričanja, on mora biti pa tudi značaj, da ne omahne, ako mu nasprotujejo ovire. Da je pa tako malo taci ljudi, to zakrivljamo z odgojo.

Že v prvi mladosti mučimo otroka s pojmi in besedami, katerih ne razume in razumeti ne more. Tako mu tudi kvasimo mnogo o ljubezni do domovine, preden vé, kaj je domovina. On nas znabiti tudi vidi, da jo mi ljubimo; ali vidi tudi ljudi, ki je ne ljubijo, ki se norčujejo celo iz nje. Takoj jame dvomiti, komu naj sledi. Celó taki ljudje so, ki pravijo otroku: Reci! da si Slovenec, in dal ti bom krajcar. Za denar se stori marsikaj, posebno je pa otrok takoj pripravljen, ker mu je denar zmiraj kaj novega. Drugoč mu reče zopet kdo: Reci, da nisi Slovenec, in dam ti dva krajcarja. Otrok pravi, da ni. Ljudje se mu pa smejejo. Raje naj bi se jokali nad njim in nad svojo nespametjo. Ako se govori sploh kaj o domovinski ljubezni, se sme to najmanj mlademu otroku. Ponavljam še enkrat, da mora prava ljubezen do domovine vzrasti iz prepričanja. Ali pa zamoremo otroka z dokazi prepričati, da mora ljubiti domovino? K večemu mu zamoremo reči: Ti moraš ljubiti domovino, ker je to lepo. Nič nismo izgubili s tem, če jo začne otrok še le s dvanajstimi ali štirinajstimi leti ljubiti, saj bo potem prav vedel, zakaj jo ljubi, in nismo potem v nevarnosti, da jo zataji za dva krajcarja.

No, bodo dejali nekteri; ti si postavil v zvezo ljubezen do matere in do domovine; ali se otrok tudi ne sme učiti ljubezen do matere? — To je gotovo, da se mora. Saj mu je pa tudi lože dopovedati, zakaj mora ljubiti mater. Ona mu daje kruha, ga oblači, ga položi v mehko posteljo; za to ji mora biti hvaležen in jo ljubiti. Mater ljubiti, se mora učiti, p. eden se pride do domovinske ljubezni; kajti s prvo ljubeznijo se otrok pripravlja na drugo.

Ko se nauči brati, mu dajemo v roke knjige, ki nikakor niso za njegovo starost, tedaj mu tudi niso koristne. Mi sami ne vemo njihovega zadržaja, kar je zelo napačno. Toliko pametni so vendar nekteri, da mu ne dajo romanov, ampak le knjige, ki imajo na platnicah zapisano: povest za mladino. Kolikrat se pač goljufajo taki, ki le po napisih sodijo spise. Pa to že ni toliko, ako sami sebe goljufajo, hujše je, ako

je ogoljufan posebno otrok. Spisi za mladino so tudi jako različni. Po-vest, ki jo razume dvanajstletni deček, ni za šestoletnega. Otrok, ki je kaj tacega bral, si to raztolmači po svoje, seveda vse napačno. Nam se pa tudi ne zdi vredno, mu razlagati tega. K večemu se mu nasmehljamo, ako ga slišimo, kako nam to, ali ono pripovedujejo. On resnično ne vé, ali imamo mi prav, ali knjiga, ktero je bral. Mi imamo sicer pri njem nekaj veljave, ali tudi knjiga je ima. Lehko mu je reči: Tako je, kakor sem jaz povedal, saj stoji tako zapisano v knjigi. Na tak način odgojamo ljudi, ki niso stalni v nobenem predmetu, ki nikdar prav ne vedó, je-li pravo to, ali ono. Celo življenje jim poteče v vedni dvomljivosti, iz enega ekstrema padajo v drugega, obračajo se vedno na tisto stran, od ktere veter hujše piha, in nazadnje gredo iz sveta ne vedóč, zakaj so bili na njem, kakor niso vedeli pri rojstvu, zakaj so prišli na njega.

In ko odrastejo, bero knjige in časopise, ki pišejo za in zoper domovino. Ker smo jih pa navadili že v mladosti, da dvomijo, se jim vsadi v glavo še večí dvom. Tako nastanejo nevtralni ljudje in kozmopoliti. Nevtralni ljudje si ne upajo, tem ne onim prav dati; kozmopoliti dajo pa vsem prav in nikomur.

V mladosti je marsikdo navdušen za domovino, ali v poznejših letih je njen najhujši protivnik. V mladosti kriči: živio narod, živela domovina! v poznejših letih ravno nasprotno. Komu je pripisovati ta prememba? Tu je dvoje mogoče. On je prišel komu v roke, ki ga je predelal tako, ali so ga pa prisilile „skerbi krušne“, da ravna tako. V prvem slučaju smo krivi mi, ki smo ga odgojili tako, da ni mogel nikdar priti do stalnih misli, v drugem pa sam. O prvem sem že govoril, o drugem pregovorim pa sedaj. — Njegovo stanje je odvisno od družih. Oženil se je tudi, ter si nakopal v kratkem času kopo otrok na glavo. Ti vpijejo: oče kruha, kruha, lačni smo! ali kako jim ga dati, kje ga vzeti? Denarja mu je treba več kot prej; kje naj ga vzame? Vsak način, vsaka pot, po kateri ga doseči upa, mu je dobra. Šmilijo se mu ubogi mali červiči, ki se mu krivé gladni in objokani pod nogami. Njih vpitje: oče, dajte nam kruha! mu seka serce! V kotu čepi njegova soproga, mati otrok, slabotna in shujšana. Lakota ji je vzela vse meso raz lica, roka nima več moči, da bi opravljala navadna domača dela. Oj, ubogi tak oče! Ali hoče jih zapustiti — no to bi bilo prestrašno, pomagati jim hoče ubogi mož. Pomagati jim mora, kajti on je njihov rednik. Obupan pravi: Domovina, ktero sem ljubil, za ktero sem se poganjal, mi ne da nič. In gre in proda svojo ljubezen. Oj, ljubezen, ktere ne more kupiti nihče, a proda jo tako lahko.

Ljubezen do samega sebe je pa tudi prirojena človeku. In ta ljubezen stemní dostikrat vse druge. Vsak hoče imeti vedno več, hoče postati vedno kaj več. V marsikterem obziru je to dobro, ali dostikrat

napačno. Tudi pri tej želji so mu dobre vsaktere sredstva. Odpustiti se zamore človeku, ki je v veliki sili zatajil domovino; ali nikdar onemu, ki jo je iz prevelike ljubezni do samega sebe.

Ta stvar se mora tudi zboljšati. Kaj je storiti? Treba je začeti že z otroci. Učimo jih zadovoljnosti, ki je polovica srečnega življenja. Človek ni nesrečen, ako ima malo, on je nesrečen, ako so njegove potrebe večje, kot njegovi dohodki, in srečen, ako je oboje enako. Ne dajajmo tedaj otrokom denarja v roke, on je zapeljiv. Celo zato jim ga ne dajmo, da se navadijo varčnosti, ktera se tako lahko spremeni v skopuharstvo. Tudi zato jim ga ni dobro dajati, da ga razdele med uboge, kajti oni ne vedo ločiti, kateri so v resnici ubogi. Dovolj je, ako otroci nas vidijo dobrote skazovati. Dajmo jim jedil le toliko, kolikor jim jih je neobhodno potreba, da se nasitijo; ali nikdar čez mero. Tudi predrage igrače se morajo odpraviti. Otroku je pač vse eno, ali ima palico, ktero jaha, ali lesenega konja; deklici je punica iz cunj ravno tako ljuba kot porcelanasta; svitla gumba od očetove suknje jim je toliko kot cekin. Ako želé otroci kaj več, ne dajmo jim, pa je. Tako morajo biti zadovoljni s tem, kar imajo, saj nimajo upanja, da dobé kaj več.

Pred vsem pa bodimo sami verli patrioti. Le kar imamo sami, moremo dati drugim. Z izgledi se doseže več, kakor z golimi pravili in pridigami. Učitelj mora biti patriot, uči pedagogika. Od njega se pač vse tirja. Zato smo pa tudi opravičeni to tirjati od vsacega, najbolj pa od vseh tistih, ki se bavijo z otroško odgojo. (Dalej prih.)

Dr. Jakob Zupan.

c) V „Carinthia“ l. 1832 št. 9 je s pomenljivim letnico kažočim naslovom po slovénsko in némško zapel:

FranV CraLIV ILIrIanoV
MnogoLetle PrIDraVLianoV.

(Franz, dem Könige Illyria's

Wünscht der Drave Volk der Jahre viel.)

Od Matraja tje do Pole
 Tebi god obhajamo;
 Marki v hrib, otoke, dole
 Tebe mnogoletijo.

Kak narodi ropotajo
 Nam okoljnokolj mejá!
 V eno mèr Dravljani dajo
 Mirniga primir duhá.

Kar nam kronike povejo,
 Virni vajvodam, Bogú,
 Od Rudólfidov pojejo:
 »Ni dobrejiga rodú,

Ne med vodji Alemanov,
 Ne med juga vladiki,
 Ne med kralji Gal-Britanov,
 Ne med jutra emiri.